

Plastische chirurgie in Derde Wereld

Enkele Nederlandse plastische chirurgen, met als initiatiefnemers drs. R.J. Zeeman van het AZL en prof. B.D. de Jong uit Utrecht, hebben Interplast Holland opgericht. In ondermeer Duitsland en de Verenigde Staten bestaan deze organisaties al langer. Doel is om hulp te bieden aan Derde Wereldlanden, in de vorm van reconstructieve operaties. Die operaties zijn nodig na verminkingen als gevolg van (burger)oorlogen, rampen, ziektes en ongevallen, maar ook om aangeboren afwijkingen te corrigeren. Een Leids team, onder wie de chirurg Zeeman en de twee operatie-assistenten Els Gerritsen en Marie Thérèse de Bakker van het AZL reizen in januari weer af naar Oeganda. Al tweemaal eerder vertrok het team naar dit land. 'Het belangrijkste is, dat er kennisoverdracht plaatsvindt', aldus Zeeman.

Jelle Vaartjes
Uit: CICERO
Nr. 20
december '90

Zeeman toont vele foto's. Daarop zijn Oegandezen te zien met afschuwelijke verminkingen. 'Het aantal mensen met bijvoorbeeld brandwonden is in Oeganda zeer groot', vertelt hij, terugkijkend op de laatste reis. 'Er wordt in Oeganda veel met open vuur gewerkt. Het zijn met name kinderen die bij ongelukken het slachtoffer worden. In het hele land is geen reconstructief arts te vinden. De primaire behandeling is slecht, dan wel niet aanwezig, waardoor kinderen met brandwonden soms maanden in het ziekenhuis moeten verblijven. De gevolgen zijn desastreus. Er treedt littekenvorming op, waardoor ernstige contracturen ontstaan en de afschuwelijk verminkte ledematen niet meer bruikbaar zijn. Met eenvoudige technieken is dit te voorkomen, maar de deskundigheid ontbreekt'. 'Er komen daar ook zeer vele onbehandelde zogenaamde hazelippen voor (lip-, kaak- en gehemelte-spleten)', zo vervolgt de chirurg zijn betoog. 'Deze mensen vormen een out-cast. Ze worden over het algemeen buitengesloten,

alleen al door hun uiterlijk. Een meisje van zestien of zeventien jaar met een hazelip is niet de meest aantrekkelijke huwelijkskandidaat. Verder hebben deze mensen het bijzonder moeilijk, doordat ze slecht kunnen praten en eten. De plaatselijke artsen kunnen zelf weinig doen. Ze durven het vaak niet aan om te opereren, vanwege een gebrek aan ervaring en expertise. Zo'n operatie, die gepaard gaat met huid-verschuivingen, is ook ingewikkeld. Het is als het ware een puzzel. De huid wordt in elkaar geschoven. Alles moet later weer netjes op z'n plaats komen te liggen. Het lippenrood bijvoorbeeld moet op één lijn komen, maar ook de spier die er onder zit, moet mooi aansluiten'. 'Er zijn ook nog mensen die een bepaalde wildgroei van de huid hebben', aldus Zeeman, 'afschuwelijke keloïde, een wildgroei van littekens. Eigenlijk zouden deze mensen geopereerd en vervolgens bestraald moeten worden. Maar de benodigde apparatuur is in Oeganda niet aanwezig'.

In maart van dit jaar reisde een dubbel team af naar Oeganda. Er werden in totaal 160 Oegandezen geholpen. 'Er waren veel meer patiënten dan we konden opereren', zegt Marie Thérèse. 'Van heinde en verre waren ze naar de drie ziekenhuizen in Kampala, de hoofdstad van het land, gekomen. Patiënten stonden soms uren te wachten. We konden hen alleen maar even onderzoeken. Van de honderd personen, konden we er slechts tien helpen'.

'We hebben een selectie moeten toepassen', zegt Els. 'Het gaat uiteindelijk om niet al te uitgebreide ingrepen: operaties, waar weinig of geen bloed voor nodig is. Je kunt je als team namelijk ook niet veroorloven om een patiënt in verschillende stadia te opereren, wat echter vaak nodig is. Daarvoor is ons verblijf te kort'. 'We hopen dat door onze hulp deze mensen weer normaal kunnen functioneren', aldus Marie Thérèse. 'Door reconstructieve operaties uit te voeren, kunnen mensen met een lip-, kaak- of gehemelte-spleet weer eten en praten. Er was een familie bij, waarvan ons team drie kinderen heeft geopereerd. Verder behandelden we contracturen van brandwonden (littekens en vergroeiingen). Doel was om de afwijkingen zodanig te corrigeren, dat deze na de operatie de ledematen weer kunnen gaan gebruiken. Bij andere patiënten werden grote tumoren in het hoofd- en halsgebied verwijderd, evenals aangeboren handmisvormingen gecorrigeerd'.

TORORO

Terwijl een groep in Kampala achterbleef, reisde een klein team af naar het oostelijke stadje Tororo. Het clubje werkte daar gedurende een korte periode. 'Het stadje was in rep en roer', aldus Marie Thérèse, die duidelijk maakt dat dit team daar uit één chirurg, één operatie-assistent en één anesthesist bestond. 'We werden er als helden ontvangen. Maar de werkomstandigheden waren niet te vergelijken met die in Kampala. Vaak viel de elektriciteit uit. We waren genooddaakt om met een klein zaklampje verder te opereren.' Zeeman: 'Improvisatie en afwijken van bekende technieken is soms noodzakelijk om tot een goed resultaat te komen.'

Het operatie-team raakte vaak onder de indruk van alle ellende. 'Het gebeurde dat de getransplanteerde huid na de operatie niet bleek in te groeien door infecties', aldus Marie Thérèse. 'Het werk was zwaar. We werkten van 's morgens acht tot 's avonds zeven. Door vermoeidheid en tegenvallende resultaten, raakten we wel eens wat gedeprimeerd. Belangrijk was dat de teamleden elkaar opvingen.' Maar het verblijf in Oeganda was voor het team heel bevredigend. 'De mensen waren heel dankbaar', zegt ze. 'Zelfs degenen die niet geholpen konden worden, bedankten ons. Ook het plaatselijke Ministry of Health hechte veel waarde aan het project.'

INTERPLAST

Doel van alles is om plaatselijke artsen op te leiden. Zeeman: 'Dat is essentieel. Naast opereren is het overdragen van kennis en vaardigheden aan lokale artsen en verpleegkundigen dan ook een belangrijk onderdeel van het Interplast programma. Als hulpverleners moeten we ons zelf overbodig zien te maken. Het heeft geen zin om iedere keer terug te komen. De universiteit van Oeganda moet weer worden zoals vroeger, vóór de Amin-periode. Er is een tijd geweest dat specialisten uit het Westen in Kampala tropenziekte studeerden. Maar in de loop der jaren raakte

de universiteit in verval. Tegenwoordig worden er colleges gegeven over chirurgische en anaesthesie-technieken. De Interplast sprekers en operaties worden ook bijgewoond door artsen en verpleegkundigen van het gastziekenhuis'.

In samenwerking met die universiteit, het brandwonden-centrum in Beverwijk, de Rotary van Kampala en het ministerie van gezondheid, is Interplast Holland nu bezig om een brandwonden centrum te helpen stichten. Zeeman: 'Het zou in principe een centrum moeten worden van de gezamenlijke vijf ziekenhuizen in Kampala. Men wil ook veel aan preventie gaan doen. Vaak wordt in de hutjes op open vuur met gammele pannetjes gekookt. Voor betere veiligheid wil men nu een voorlichtingscampagne starten.'

UITDAGING

Inmiddels is Interplast Holland opgericht. 'Interplast beschikt over een grote groep ervaren en gespecialiseerde plastische chirurgen, anaesthesiologen, verpleegkundigen en operatie-assistenten, die op vrijwillige basis worden uitgezonden', aldus Zeeman. 'Vanuit alle ontwikkelingslanden kunnen ziekenhuizen en andere instanties een aanvraag indienen voor een bezoek van een Interplast team. We maken daarbij geen onderscheid in ras, geloof of politieke geartheid. De aanvragen worden beoordeeld op noodzaak van de hulp, aard van de operaties en de mogelijkheden ter plaatse. Er werken jaarlijks Interplast teams in onder meer Oeganda, Kenia, Tanzania, Pakistan, India, Zuid-Amerika, Cambodja en Bangladesh. We streven verder naar samenwerking met andere Nederlandse hulpverleningsorganisaties.' Er kunnen zich nog steeds mensen melden, die zich willen inzetten in een Derde Wereldland. Marie Thérèse: 'Ik ben echt gegaan om te helpen. Voor mij was het een uitdaging. Ik had me ook kunnen aanmelden bij organisaties als het Rode Kruis of Artsen

Zonder Grenzen. Maar deze hebben vaak langdurige projecten, geen kortlopende.'

In januari gaat het team opnieuw naar Oeganda. Marie Thérèse: 'We hebben daar inmiddels een band met de mensen opgebouwd. Je scheidt ook een verplichting om weer terug te komen. Daarbij komt nog dat er daar veel méér patiënten zijn, dan we tot nog toe hebben kunnen helpen.' Is het geen druppel op de gloeiende plaat? Zeeman, tot slot: 'Ja, maar we leiden mensen op. Nu al worden door lokale artsen operaties uitgevoerd, die zij voorheen niet konden verrichten.'

